

Enskild motion

Motion till riksdagen: 2014/15:2789

av Per-Ingvar Johnsson (C)

Presstöd till hög- och medelfrekventa dagstidningar

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över om och hur delar av Presstödskommitténs förslag kan införas.

Motivering

I september i år presenterade statliga Presstödsnämnden sin årsrapport för 2013. I den konstateras att det var det sämsta året i modern tid för svenska dagstidningar.

Branschens intäkter sjönk med omkring fem procent, eller 900 miljoner kronor.

Rörelsemarginalen för de icke presstödsbärande tidningarna slutade på -0,8 (+2,4) procent. Därmed var det första gången sedan Presstödsnämnden började med sin årliga rapportering som dessa tidningar tillsammans gör ett minusresultat. För tidningar med statligt presstöd var utfallet ännu sämre. Deras genomsnittliga rörelsemarginal var hela -9 procent.

Dagspressen genomgår sin mest omfattande strukturomvandling sedan vi fick tryckta tidningar i Sverige. De samlade upplagorna sjunker samtidigt som det blivit allt svårare att få yngre människor att betala för en dagstidning. Den processen sker parallellt med att tidningsbranschens annonsintäkter faller mer än de har gjort i modern tid.

Enligt TS (Tidningsstatistik) har tidningsbranschens upplagor fallit med 3,5 procent per år sedan 2009, en neråtgående utveckling som ser ut att fortsätta långsiktigt, snarast i accelererande takt.

Hela dagspressbranschen brottas med stora framtidsutmaningar. Men särskilt utsatt är situationen för andratidningar, som långsiktigt kunnat överleva genom det statliga presstödet. I pendelns riktning finns en uppenbar risk för en ny omfattande tidningsdöd,

vilket negativt skulle drabba mångfald i nyhetsförmedling och opinionsbildning och riskera att medieskugga breder ut sig över ett ökande antal kommuner.

Tidningars huvudsakliga intäkter utgörs av annonsintäkter. I dag har vi en starkt hårdnande konkurrens om dessa intäkter där förutom tidningsannonsering, reklambudskap framförs via direktreklam, kommersiell reklam i tv och radio, bioreklam och digital annonsering på nätet, inte minst via sökmotorer. Dessutom har den så kallade reklamkakan krympt på senare tid, vilket gör att aktörerna har mindre annonsintäkter än tidigare att konkurrera om.

Det är heller inte ett ensidigt svenskt fenomen utan präglar situationen för dagspress i flertalet länder. I samtliga nordiska länder backar reklammarknaden för papperstidningar. Reklamkakans minskning är förvisso till stor del konjunkturellt betingad, men en förbättrad konjunktur kommer inte med automatik att hjälpa pressen. Den allt hårdare konkurrensen har drabbat, och kommer alltmer att drabba, andratidningarna som annonsörerna oftast anser väsentligt mer utbytbara än förstetidningarna på grund av deras begränsade räckvidd.

Fallande intäkter tvingar tidningarna, särskilt andratidningarna, till fortsatt omfattande kostnadsbesparingar. Här finns en tydlig risk för sämre läsarnytta som i sin tur kan accelerera intäktsminskningar.

Det nuvarande statliga presstödet – som gäller under perioden 2011 till 2016 – är uttryckligen ett stöd för tidningar vars redaktionella innehåll ges ut på papper. När riksdagen – efter notifiering av regelsystemet hos EU-kommissionen – beslöt om det nuvarande presstödsystemet, fanns ingen klar bild av hur snabbt strukturomvandlingen av dagspressen skulle gå och om hur starkt den digitala nyhetsförmedlingen skulle påverka pressens arbetsförutsättningar.

De flesta dagstidningar publicerar sig i dag digitalt via sina hemsidor. Förhoppningen är att kunna konvertera betalande papperstidningsläsare och annonsörer till att bli digitala läsare och annonsörer. Framgången har hittills varit begränsad. Även om vi ser en stark uppgång av dagstidningarnas digitala intäkter så är ökningen inte så stark att den kan uppväga intäktsminskningarna för papperstidningarna. Även för tidningar som varit framgångsrika i att konvertera såväl läsare som annonsörer till sina digitala produkter stannar annonsintäkterna i spannet mellan 10 och 15 procent av de totala annonsintäkterna. Därför är det tveksamt om de digitala intäkterna ens på längre sikt kan bära upp kostnaderna för att bedriva kvalificerad journalistik.

Försöken att få digitala intäkter från läsarna har framförallt sjuöatts när flera dagstidningar infört olika betalningsmodeller, där en del valt så kallade hårda betalväggar där all läsning förutsätter en digital prenumeration, medan andra försöker med mjuka betalväggar där läsarna gratis kan ta del av ett begränsat antal artiklar. Ofta

handlar det om paketylösningar, i vilka betalande papperstidningsprenumeranter, utan extra kostnad, får tillgång till digitala tjänster.

De olika betalösningarna är så pass färskas att några säkra slutsatser av olika modeller inte går att dra. Men sannolikt kommer de allra flesta tidningar att för framtiden försöka finansiera sig i allt högre utsträckning via betalväggar, eftersom tillgången till smarta mobiler och läsplattor har ökat mycket snabbt och kan förutses öka långsiktigt. Med en ökad digital läsning är förhoppningen att dagstidningar på sikt skall kunna komma ifrån distributionen av papperstidningen, vilken utgör en mycket stor andel av kostnaderna i dag för att ge ut en tidning. Men den kanske allra största utmaningen är inte att få läsarna att bli regelbundna läsare av e-tidningar, den är troligen att få annonsörerna att bli kvar som tidningsbranschens ledande intäktskälla.

Den statliga Presstödskommittén överlämnade den 11 september 2013 sitt slutliga utredningsförslag till kulturministern. Remissinstansernas synpunkter har spretat åt många olika håll och på olika punkter innehållit kritik mot Presstödskommitténs förslag. Mot den bakgrunden aviserade den tidigare alliansregeringen att kommitténs förslag inte utgjorde en tillräcklig grund för att lägga fram förslag till ett nytt presstöd och aviserade att en särskild utredare skulle tillkallas för att utreda presstödet ytterligare. Sedan dess har inget hänt.

Många förstaidningar är hårt pressade och nyheter om kraftiga personalminskningar och genomgripande strukturella åtgärder duggar tätt från tidningsbranschen. Den snabba digitala omställning som branschen satt sitt hopp till sker inte i en takt som gör att intäkterna från papperstidningarna ökar tillräckligt snabbt för att utgöra en hållbar intäktskälla för kvalificerad journalistik. Men om den ekonomiska situationen är svår för förstaidningar så är den ännu mer besvärlig för andratidningarna. I värsta fall är existensen hotad för flera av de presstödsomtagande tidningarna. Ett nytt presstödssystem som i bästa fall träder i kraft först 2017 löser inte problem som är akuta nu.

Vare sig Presstödskommitténs förslag eller ett efter en ytterligare utredning omarbetat förslag till presstöd kan sjsättas så snabbt att det kan hantera den akuta kris som presstödsberoende tidningar befinner sig i.

Dagens regler för det statliga presstödet lägger stora restriktioner på möjligheten för presstödstidningar att kunna kostnadsrationalisera. Krav om minsta mängd egenproducerat material, om antal utgivningsdagar bundet till enbart papperstidningsutgivning och – i fallet med storstadspresstödet – regeln om sjudagarsutgivning, är starkt kostnadsdrivande och försvårar den övergång till digital läsning som anses vara långsiktigt nödvändig. Likaså innebär regeln om att en stödtidnings upplaga till minst 70 procent skall vara abonnerad en skadlig restriktion

eftersom dagliga nyhetstidningar utsätts för en allt hårdare konkurrens om reklampengar från olika slag av gratistidningar, och av begränsningsregeln inte kan genomföra så kallade totalutdelningar (gratisexemplar till icke-prenumeranter) i den omfattning som är motiverad för att få tillräckliga annonsintäkter. Likaledes krävs ofta rabatter av abonnemang (kampanjer) i en utsträckning som gör att somliga exemplar inte längre klassificeras som abonnerade. Att mjuka upp denna 70-procentsregel skulle vara ett verksamt stöd för att underlätta för presstödstidningar att möta den hårda konkurrensen från gratistidningar.

Läget är numera så akut allvarligt för många presstödstidningar att deras långsiktiga överlevnad är hotad. Det nuvarande regelsystemet för det statliga presstödet är inte anpassat till den snabba förändring som skett på dagspressmarknaden. Därför behöver dagens restriktioner, inte minst när det gäller för tidningar att övergå till digital utgivning, snabbt överges till förmån för ett mer modernt och verklighetsanpassat regelsystem. För storstadstidningar är dessutom den tvångströja som ligger i kravet på att producera minst 30 000 spaltmillimeter en regel som försvårar en långsiktig överlevnad. Den formulerades i en tid när jämförbara storstadstidningar hade betydligt tjockare format än i dag.

I december 2012 framförde företrädare för ett antal tidningar kravet på att regeringen snabbt skulle föreslå införandet av ett omställningsstöd för att möta den ekonomiska krisen för andratidningar. Det avvisades av kulturministern eftersom det inte skulle vara praktiskt genomförbart. Den lösning som kulturministern istället pekade på var att tidigarelägga delar av Presstödskommitténs förslag – citat: ”Det finns emellertid inget som hindrar att hela eller delar av kommitténs förslag kan träda i kraft innan nästa presstödsperiod den 1 januari 2017.” Behovet av sådana tidigarelagda åtgärder är stort.

Att göra delvisa förändringar i ett omfattande stödsystem som det nuvarande presstödet är ett komplicerat ingrepp. Men det finns lösningar som skulle kunna fungera för de flesta stödtidningar och ligga i linje med Presstödskommitténs förslag för perioden från 2017.

Presstödskommittén föreslår i sitt betänkande att läsarintäkter från papperstidningsprenumeranter och digitala prenumeranter skall behandlas lika i ett intäktsbaserat stödsystem. Med en sådan modell blir inte de stödberoende dagstidningarna beroende av att distribuera papperstidningen med de omfattande distributionskostnader som det innebär.

Ett överlevnadsalternativ som diskuteras i tidningsbranschen som en möjlighet att hantera dagspressens försämrade ekonomi går ut på att begränsa antalet utgivningsdagar av pappersupplagan och istället enbart komma ut digitalt t.ex. genom att komma ut digitalt måndag–torsdag och på papper fredag, lördag och söndag.

En lösning som skulle kunna ge andrum för i dag hårt ekonomiskt pressade hög- och medelfrekventa dagstidningar med statligt presstöd är om en tidnings digitala publicering likställs med utgivning av papperstidningen. Det skulle göra det möjligt att enbart utkomma i pappersform ett begränsat antal av veckans dagar och att övriga dagar enbart ha digital publicering.

Jag föreslår därför att regeringen ser över om och hur ovan nämnda delar av Presstödskommitténs förslag kan genomföras. Detta bör ges regeringen till känna.

Per-Ingvar Johnsson (C)